

ОНИМНИЙ ПРОСТІР ПОЕЗІЇ ДЖОНА КІТСА "ODE TO A NIGHTINGALE"

Дослідження функціонування ономастичної лексики в мові художнього літератури - об'ємна й складна тема, адже у символізації тексту істотна роль належить саме власним назвам, тому що тут „ власне ім'я завжди повинно бути... об'єктом пильної уваги, оскільки власна назва - це, можна сказати, король означаючих: його соціальні й символічні конотації дуже багаті" [2, 432]. Як відомо, текстовий аналіз ставить за мету дослідити шляхи смислоутворення, проникнути в смисловий об'єм художнього твору [2, 425], і всьому цьому, деякою мірою, допомагає онім - як точний і тонкий інструмент художнього письма, який у творі стає художньою деталлю виключної вагомості [8,23]. Як правило, об'єктом пильної уваги дослідників з літературної ономастики є онімний простір, ономастична парадигма тексту і в цілому творчість письменника або поета, а також семантична та функціональна специфіка власних назв в тексті [9, 5]. Сучасні лінгвістичні й ономастичні дослідження базуються на класичних фундаментальних працях В. В. Виноградова, Л. В. Щерби, В. А. Никонова, О. В. Суперанської, Ю. О. Карпенка, В. А. Кухаренко, Л. О. Белея, В. М. Калінкіна. Дослідження онімного простору творів письменників та поетів різних лінгвокультурних літературних періодів розкриває перед дослідником-ономастом необмежені можливості.

Мета даної статті - спроба окреслити онімний простір та визначити специфіку функціонування власних назв у ліричному вірші Дж. Кітса *"Ode to a Nightingale"* (1819).

Джон Кітс (1795-1821) - яскравий представник епохи розквіту англійського романтизму, відомий своїми новаторськими пошуками в різноманітних поетичних формах (поемах, сонетах, віршах), вершиною таланту якого, на думку багатьох літературознавців, є його оди - *"Ode to Psyche"*, *"Ode on Grecian Urn"*, *"Ode to a Nightingale"*, *"Ode on Melancholy"*, *"Ode on Indolence"*, *"To Autumn"*. Як зазначає дослідник творчої спадщини поета, Петер Харнес: *"Keats's literary legacy is extremely wide-ranging, and touches a great variety of moods, methods and subjects. But it is not for nothing that his late Odes, have proved his most famous and popular pieces. They have a maturity and confidence which gives*

a tantalising glimpse if the direction his next works might have taken, had he lived to 'glean' his 'teeming brain 'further " [13,11].

Естетичний ідеал поезії Дж. Кітса полягає в пошуках краси та гармонії, що існують в природі й для поета зв'язані з реальністю та невід'ємні від істини: *"Beauty is truth, truth beauty - that is all you know on earth and all you need to know [1, 255].* Поезія *"Ode to a Nightingale "* акумулює в собі концепцію суму: не у нагромадженні суму слід знаходити печаль, - в них вона зникає, - але в радостях, тому що саме в радості й міститься печаль Меланхолії, треба лише зрозуміти це [3,654]. Якщо в інших одах Кітс звертається до читача, то в даній поезії поет звертається саме до солов'я, говорячи йому „ти”. Вже в самому слові „соловей” (*nightingale*) закладено слово „ніч” (*night*), тому англomовному читачеві більшою мірою, ніж україномовному чи російськомовному, зрозуміло, що ця ода - ноктурн [3, 653], який являє собою невеликий художній, переважно ліричний твір з нічними настроями [10, 511]. До речі, заголовок відомого роману американського письменника Френсіса Скотта Фіцджеральда (1896-1940) „Ніч ніжна” - *"Tender is the Night"* (1934) є рядком з аналізованої поезії *"Ode to a Nightingale "*, як і епіграф до роману, що характеризує стиль мислення автора та розкриває суть твору: під маскою зовнішнього благополуччя життя головних героїв приховуються жахливі таємниці:

Already with thee! tender is the night...

... But here there is no light,

Save what from heaven is with the breezes blown

Through verdurous glooms and winding mossy ways (15, 3).

Відомо, що заголовок активно бере участь у створенні підтекстової інформації, працює на тему, ідею, художній задум, має декілька смислових рівнів, які вказують на різні сторони твору, різні думки та оцінки письменника [6, 39]. Джон Кітс був одним з найулюбленіших поетів Ф. С. Фіцджеральда, який у листі до доньки від 3 серпня 1940 року радить Скотті прочитати „Оду до солов'я”, де зазначає: „Коли я перечитую ці рядки, в мене всякий раз стоять сльози в очах” (5, 647).

Отже, онімний простір поезії *"Ode to a Nightingale"* нараховує п'ять міфонімів та одну біблейську назву. Використання онімної лексики міфологічного характеру посідало помітне місце в літературі XVIII ст. - пер. пол. XIX ст. (період класицизму та романтизму), де міфологічна онімія відігравала особливу роль з її умовно-алегоричними образами і символами: вона була повна різноманітними міфологічними ремінісценціями, образи античних богів та героїв фігурували в описі зобра-

жуваних подій та при викладі абстрактних понять [4, 121]. Джон Кітс оперує найвідомішими міфонімами *Lethe*, *Dryad*, *Flora*, *Hippocrene*, *Bacchus*, що в контексті *"Ode to a Nightingale"* стають одним із факторів художньої образності, адже за ім'ям кожного з них - "довгий шлейф певних семантичних нюансів" [6, 61].

В аналізованій поезії Джон Кітс використовує два міфотопоніма - гідроніми *Lethe* і *Hippocrene*, відповідно річка Лета та джерело Іппокрена.

В давньогрецькій міфології *Lethe* - річка в царстві мертвих, випивши воду якої, душі померлих забувають про своє колишнє земне життя [12, т. 2, 51]; в літературі та мистецтві має усталену символіку- показник забуття, в цьому ж усталеному сенсі поет використовує цей міфонім, підкреслюючи свій душевний настрой смутку:

My heart aches, and a drowsy numbness pains

My sense, as though of hemlock I had drunk,

Or emptied some dull opiate to the drains

*One minute past, and **Lethe**-wards had sunk (14, 160).*

Гідронім *Іппокрена* - джерело на горі Муз - Геліконі, в Беотії, що мав чарівну властивість надихати поетів. Згідно переказам, це джерело з'явилося від удару копита коня Пегаса. В переносному сенсі Іппокрена - джерело натхнення [11, 49]. В даному випадку Джон Кітс використовує цей міфонім інакомовно, маючи на увазі - „кубок вина”:

O for a beaker full of the warm South,

*Full of the true, the blushful **Hippocrene***

That I might drink, and leave the world unseen (14, 160).

Міфонім *Дриада* (в грецькій міфології німфа - покровителька дерев [11, 59]) використовується поетом в складі перифрази - *легкокрилою Дриадою* Кітс позначає головного персонажа оди - солов'я:

*That thou, **light-winged Dryad** of the trees,*

In some melodies plot

Of beechen green, and shadows numberless,

Singest of summer in full-throated ease (14, 160).

Міфонім *Флора* (в римській міфології богиня цвітіння колосся, квітів, гаїв, юності та насолоди [12, т. 2, 569]) в контексті поезії виступає уособленням природи та веселості:

O for a draught of vintage! that hath been

Cool'd a long age in the deep-delved earth,

*Tasting of **Flora** and the country green,*

Dance, and Provencal song, and sunburnt mirth! (14,161).

У поезії *"Ode to a Nightingale"* міфонім *Bacchus* - Вакх (Бахус) - бог рослинності, покровитель виноградарства та виноробства [11, 57] Джон

Кітс використовує в усталеному значенні - вино й зв'язану з ним веселість поет змінює на затишність і тишу, що уособлює в собі Поезія:

*Away! away! For I will fly to thee,
Not charioted by **Bacchus** and his pards,
But on the viewless wings of **Poesy** (14, 162).*

Біблейське ім'я-ремінісценція Руфь згадується поетом в контексті вітхозавітного сюжету, що розповідає про моавітянку Руфь, яка настільки прив'язалась до матері свого чоловіка, що після його смерті залишила рідні краї і разом з нею переселилася на батьківщину чоловіка до Віфлеєму, розділяючи з нею всі труднощі життя, кожен день працюючи в полі, збираючи колосся [12, т. 2, 391]:

*Perhaps the self-same song that found a path
Through the sad heart of **Ruth**, when, sick for home,
She stood in tears amid the alien corn (14, 162).*

Отже, органічно вплітаючись у лірично-філософську тональність поезії-ноктюрну "Ode to a Nightingale", міфоніми **Lethe, Dryad, Flora, Hippocrene, Bacchus** створюють яскравий метафоричний контекст, виконують текстотвірну функцію та функцію небуденності, підсилюють емоційно-експресивний вплив тексту оди на читача, випромінюють неповторним ономастичним слявом антики в романтичному осмисленні цієї виваженої й майстерно написаної поезії Джона Кітса.

Здійснена розвідка свідчить про великі потужні перспективи подальшого дослідження онімного простору творів Джона Кітса, що є дуже глибоким і функціонально насиченим, і який, безумовно, потребує глибокого і детального вивчення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аникст А. А. История английской литературы. - М., 1956. - 483 с.
2. Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика. - М: Прогресс, 1989. - 615 с.
3. Витковский Е. Примечания // Поэзия английского романтизма. - М.; «Художественная литература». - С. 599-656.
4. Войнова Л. А. Функционально-семантические особенности мифологических собственных имен и показ их в историческом словаре XVIII века // Проблемы исторической лексикографии. -Л.: Изд-во «Наука», 1977.-С. 121 - 129.
5. Зверев А. Вступительная статья и комментарии // Фицджеральд Ф. С. Великий Гетсби; Ночь нежна: Романы, новеллы, эссе. - Кишенев: Лит. артистикэ, 1981.-С. 646-653.
6. Калачева Н. Д. Функции античных мифонимов в творчестве А. С. Пушкина// Записки з ономастики: 36. наук, праць. - Одеса: Астропринт, 2005. - Вип. 8. -С. 60-67.

7. Карпенко Ю. А. Имя собственное в художественной литературе // Филологические науки. 1986. -№ 4. - С. 34-39.

8. Немировська О. Ф., Немировська Т. Ф. Українська літературна ономастика: Взаємозв'язки і паралелі поезики // Літературна ономастика української та російської мов: взаємодія, взаємозв'язки: 36. наук, праць. - К.: НМК ВО, 1992. - С. 18-25.

9. Смольников С. Н., Яцкевич Л. Г. На золотом пороге немеркнущих времен: Поэтика имен собственных в произведениях Н. Клюева. - Вологда, 2006. - 262 с.

10. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. - К.: В. Ц. „Академія”, 1997. - 752 с.

11. Мифологический словарь: Кн. для учителя. -4-е изд., испр. и перераб. - М.: Просвещение, 1985. - 176 с.

12. Мифы народов мира. Энциклопедия. - М., 1998. - Т. 1 - 2.

13. Harness P. Introduction // Keats John. Selected Poems. - London: Collector's Poetry Library, 2004. - P.9-11.

14. Keats J. Selected Poems. - London: Collector's Poetry Library, 2004. -174 p.

15. Fitzgerald F. S. Tender is The Night. - SPb.: KARO, 2007. - 576 p.